

До спеціалізованої вченої ради Д12.105.03
Донбаської державної машинобудівної
академії Міністерства освіти і науки
України

ВІДГУК

офіційного опонента

**на дисертацію Осипенко Світлани Олександрівни на тему «Місцеві
бюджети в умовах децентралізації фінансових ресурсів», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Актуальність теми дослідження. Створення ефективного механізму формування місцевих бюджетів на сьогоднішній день відіграє ключову роль у розбудові демократичного суспільства. Фінансове забезпечення територіальних громад виступає важливим елементом бюджетної політики держави, регулювання якого визначає ступінь ефективності здійснення органами місцевого самоврядування покладених на них функцій та повноважень, а відтак і успішність реалізації завдань сучасних широкомасштабних реформ, ключовим напрямом яких є посилення процесів децентралізації влади в країні.

Законодавством визначено, що громади та створені ними структури управління на місцях несуть відповідальність за соціально-економічний стан адміністративно-територіальних одиниць. Відповідно, вони повинні мати можливість приймати та реалізовувати рішення, які впливають на життєзабезпеченість підвідомчих територій, що потребує певної самостійності територіальних громад. Причому, не лише правової (у прийнятті рішень у межах Конституції України), а й економічної, яка досягається шляхом реалізації політики децентралізації фінансових ресурсів для забезпечення територіальних громад достатніми за обсягом коштами для

Вхр. №	343/05
21. 06	2016
ДДМА	

виконання власних функцій. Особливої ролі набуває зміцнення фінансової бази територій, яка має забезпечити сталий соціально-економічний розвиток регіонів та відповідний рівень життя кожного громадянина незалежно від місця його проживання.

Тому, дослідження проблем функціонування місцевих бюджетів, як основи забезпечення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування, в умовах децентралізації фінансових ресурсів, виконане Осипенко С. О., є актуальним, а завдання, які визначені у дисертації дозволяють охопити значний комплекс науково-практичних проблем.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертації Осипенко С. О., є достовірними і обґрунтованими. Мета, об'єкт і предмет чітко сформульовані, відповідають обраній темі дослідження. У роботі вирішується низка теоретичних і практичних завдань щодо оптимізації місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів. Позитивної оцінки заслуговує структура роботи, яка передбачає продуману логічну послідовність викладення основних питань, пов'язаних із розкриттям теми.

Робота базується на ретельному дослідженні законодавчої бази, аналітичних та статистичних матеріалах Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку, Запорізької обласної державної адміністрації. Загалом автором аналітично опрацьовано більше 170 літературних джерел по темі дисертації відносно фундаментальних положень теорії фінансів та місцевих фінансів, місцевих бюджетів, як основної структурної складової місцевих фінансів, також використані дані, отримані автором особисто.

Крім того, обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, підтверджується публікацією

основних результатів дослідження у фахових виданнях з економіки, оприлюднення їх на науково-практичних конференціях різних рівнів.

При підготовці дисертації автором було використано комплекс методів наукового пізнання, а саме: теоретичного узагальнення, порівняння, синтезу, абстрактно-логічний, статистичного та економічного аналізу, коефіцієнтний аналіз та метод інтегральної оцінки.

Наукова новизна одержаних результатів.

У межах виконаного дослідження автором одержано результати, які кваліфікуються за рівнями наукової новизни, що заслуговує позитивної оцінки і є доробком у фінансову науку.

У більш предметному плані слід відзначити наступні наукові результати, які характеризуються новизною:

Розроблено систему інтегральної оцінки рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів з урахуванням змін бюджетного законодавства, що базується на визначенні нормалізованого вектора фінансової стійкості місцевих бюджетів за методом аналізу ієрархій Т.Сааті. Запропонована інтегральна оцінка дозволяє використовувати механізм фінансового вирівнювання на основі дохідної спроможності місцевих бюджетів (с. 120-127).

Уточнено структурні складові децентралізації фінансових ресурсів, які, на відміну від існуючих, включають бюджетну та податкову децентралізацію і характеристика яких спрямована на зміцнення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування та створення реальних умов забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів (с. 34-38).

Заслуговує на схвалення удосконалений автором методичний підхід до оцінки рівня децентралізації фінансових ресурсів місцевих бюджетів, відмінність якого полягає у розрахунку чотирьох груп коефіцієнтів, що характеризують соціально-економічний розвиток регіону, структуру доходів і видатків місцевих бюджетів та рівень фінансової стійкості місцевих

бюджетів, що дозволяє виявити слабкі місця та недоліки в організації фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування, реалізувати прийняття обґрунтованих управлінських рішень (с. 55-58).

Удосконалено науковий підхід до формування об'єднаних територіальних громад, який, на відміну від існуючого, передбачає розширення параметрів, що враховуються при формуванні спроможних територіальних громад, і дає змогу значно послабити вплив визначених недоліків у реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні та зміцнити фінансові основи місцевих бюджетів (с. 133-143).

Визначено сутність поняття «децентралізація фінансових ресурсів» як комплексного поняття, що, на відміну від існуючих підходів, охоплює процес розподілу повноважень між рівнями влади щодо формування фінансових ресурсів, надає можливість акумулювати та накопичувати такий обсяг фінансових ресурсів у місцевих бюджетах, який забезпечує зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування (с. 37).

Дістали подальшого розвитку методичні положення щодо визначення порогових значень показників фінансової стійкості місцевих бюджетів, що, на відміну від відомих, дозволяють визначити ступінь бюджетної забезпеченості з метою подальшого врахування інтересів органів місцевого самоврядування, громадян і держави (с. 107-111).

Практична значущість дослідження підтверджена визначеними організаційно-функціональними засадами діяльності комунального банку з урахуванням законодавчих змін відносно реалізації політики децентралізації фінансових ресурсів в Україні, що дало змогу посилити роль альтернативних джерел формування доходів органів місцевого самоврядування (с. 145-155).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що науково-методичні положення, викладені в дисертації, впроваджено в практичну діяльність департаменту фінансів Запорізької обласної державної адміністрації (довідка від 02.09.2015 № 10-92/440), Мелітопольської районної

ради (довідка від 28.12.2015 № 01-21/0268), фінансового управління Приазовської районної державної адміністрації (довідка від 03.08.2015 № 621).

Окремі теоретико-методичні результати дослідження та практичні рекомендації використано в навчальному процесі Таврійського державного агротехнологічного університету Міністерства освіти і науки України при викладанні дисциплін «Фінанси», «Казначейська справа», «Місцеві фінанси» (довідка від 03.12.2015 № 55/6-2317/1) та Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України при викладанні дисциплін «Фінанси», «Бюджетна система», «Місцеві фінанси» (довідка від 10.11.2015 р. № 01-15/242).

Повнота викладу основних результатів дослідження в опублікованих працях.

Слід відмітити та позитивно оцінити належний рівень апробації результатів, викладених в дисертації. Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані в результаті проведеного дослідження, викладено у 20 наукових працях, з яких: 10 статей у наукових фахових виданнях (з них одна стаття – у виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз), дві – в інших виданнях, вісім тез за результатами науково-практичних конференцій.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Відзначаючи позитивні сторони роботи, слід звернути увагу на певні зауваження та дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації.

1. У першому розділі дисертації п.1.2 табл. 1.4., 1.5, 1.6 (с. 34-36) наведено систематизацію наукових поглядів щодо трактування понять «фіскальна децентралізація», «фінансова децентралізація» і «бюджетна

децентралізація», а на с. 37-38 наведено сутність поняття децентралізації фінансових ресурсів. Водночас, автор не наводить власне визначення сутності понять «фіскальна децентралізація» і «бюджетна децентралізація». Тож не зрозумілим є аналіз хронології реалізації політики децентралізації влади в Україні.

2. У першому розділі дисертації п.1.3 (с. 45) автор здійснює аналіз законодавчих положень щодо реалізації політики децентралізації влади, який дає можливість лише в загальних рисах окреслити проблеми функціонування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів в Україні. Відповідно, зазначено, що методики, які використовуються при оцінці бюджетної або децентралізації фінансових ресурсів засновані на розрахунку макроекономічних показників, що дає можливість лише в загальних рисах визначити тенденції в формуванні та використанні коштів місцевих бюджетів (с. 45- 47). На с. 47, після огляду існуючих методичних підходів, на основі яких можна визначити рівень фінансової децентралізації, зазначається, що використання в зазначених методиках макроекономічних показників є цілком виправданим, адже децентралізація фінансових ресурсів є узагальнюючим поняттям та охоплює всю систему місцевих фінансів. Тож не зрозумілим є позиція автора щодо використання макроекономічних показників в процесі визначення рівня децентралізації фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

3. У першому розділі дисертації п.1.3 табл. 1.13 (с. 57) наведено комплекс бюджетних показників, що характеризують фінансову стійкість місцевих бюджетів, водночас показники, що характеризують структуру доходів і видатків місцевих бюджетів залишилися поза увагою автора.

4. У другому розділі роботи п. 2.1 (с. 62-85) автором зосереджено увагу на аспектах аналізу проблем формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування в цілому в країні та визначенні загальних тенденцій реалізації політики децентралізації фінансових ресурсів в Україні. Решта аспектів соціально-економічного розвитку регіонів України не оцінюються, що не дає можливості в повній мірі визначити ефективність

фінансового забезпечення місцевих органів самоврядування.

5. У другому розділі роботи - п. 2.2 (с. 86-100) наведено детальний аналіз дохідної та видаткової частини зведеного бюджету Запорізької області. Проте відсутнє пояснення, яких саме кардинальних змін вимагають бюджетні видаткові повноваження в умовах реалізації політики децентралізації фінансових ресурсів.

6. У другому розділі роботи п. 2.3 (с. 100-113) виконано оцінку соціально-економічного стану Запорізької області на основі групи показників, які безпосередньо пов'язані та впливають на формування та використання коштів органів місцевого самоврядування. Водночас, така оцінка не є достатньою, отже не дозволяє вирішити проблему фінансової залежності органів місцевого самоврядування від фіскальних рішень вищих органів влади, що певною мірою знижує їх ініціативність у мобілізації коштів та пошуку власних резервів наповнення місцевих бюджетів.

7. У дисертаційній роботі запропоновано збільшення доходів місцевих бюджетів з використанням альтернативних джерел формування фінансових ресурсів (п. 3.3). Разом з тим, важливим було б більш поглиблено розкрити питання щодо впровадження такого інституту, як комунальний банк в Україні в сучасних умовах (з огляду на потенціал ресурсної складової: фінансової спроможності територіальних громад і стану економіки, рівня доходів фізичних осіб тощо), а також такого інституту, як інститут довіри, зокрема довіри іноземних інвесторів і національних приватних інвесторів до дій місцевих органів влади та до банківської системи загалом. Адже без потужної ресурсної бази створення такого банку неможливо, і сама дисертантка стверджує, що «навіть фінансово спроможні територіальні громади мають достатньо обмежені можливості самостійно стати засновниками комунального банку» (с. 148).

Проте висловлені зауваження в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження.

Загальні висновки по дисертації

Аналіз тексту дисертації, автореферату, наукових праць, матеріалів впровадження результатів дослідження дає змогу зробити висновок, що дослідження Осипенко Світлани Олександрівни, яке виконане на тему «Місцеві бюджети в умовах децентралізації фінансових ресурсів», є актуальним, в ньому одержано нові науково обґрунтовані результати, які спрямовані на вирішення завдання щодо оптимізації формування місцевих бюджетів, що забезпечує підвищення рівня їх фінансової стійкості, сприяє зростанню фінансових основ органів місцевого самоврядування для виконання покладених на них функцій та завдань.

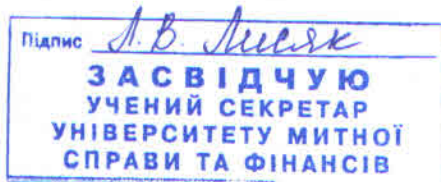
Дисертаційну роботу виконано на достатньо високому рівні, її результати мають наукову новизну і практичну значимість. Зміст автореферату відповідає положенням дисертації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковані в статтях, у тому числі в наукових фахових виданнях, доповідалися на науково-практичних конференціях. Дисертаційне дослідження відповідає обраній темі, розкриває її та підтверджує, що автором вирішено поставлені у роботі завдання.

Виходячи з наведеного, дисертаційна робота «Місцеві бюджети в умовах децентралізації фінансових ресурсів» є актуальною, має наукову і практичну цінність, відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Осипенко Світлана Олександрівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри фінансів
Університету митної справи та фінансів
Міністерства освіти і науки України,
доктор економічних наук, професор

Л. В. Лисяк

М. М. Буряк